

ISLOMIY QADRIYATLAR ASOSIDA MA'NAVİY-AXLOQIY TA'LIM-TARBIYANI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Akmalova Salomat

Toshkent shahar Yunusobod tumani 240-maktab o'qituvchisi

Annotatsiya - Mazkur tezisda islomiy qadriyatlar asosida ma'naviy-axloqiy ta'lim-tarbiyani boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlarini yoritilgan. Ta'lim muassasasi, oila va mahalla hamkorligini rivojlantirish, pedagogik boshqaruvda axloqiy tamoyillardan foydalanish hamda yoshlar ongida halollik, adolat, mas'uliyat, mehr-shafqat va bag'rikenglik fazilatlarini shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, ma'naviy-axloqiy tarbiya samaradorligini oshirishga qaratilgan amaliy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: islomiy qadriyatlar, ma'naviy-axloqiy ta'lim-tarbiya, pedagogik boshqaruv, boshqarish mexanizmlari, oila, mahalla, ta'lim muassasasi, axloqiy fazilatlar.

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida yosh avlodni ma'naviy yetuk, axloqan barkamol, mustaqil fikrlaydigan va ijtimoiy mas'uliyatni his etadigan shaxs sifatida tarbiyalash ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Axborot oqimining jadallashuvi, turli madaniy ta'sirlarning kuchayishi hamda yoshlarning dunyoqarashida yuz berayotgan o'zgarishlar ma'naviy-axloqiy ta'lim-tarbiyani samarali tashkil etish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Islomiy qadriyatlar insonni ezgulikka, halollikka, adolatga, ilm olishga, ota-onaga hurmat va jamiyat oldidagi mas'uliyatni anglashga undaydigan muhim ma'naviy-axloqiy tamoyillarni o'zida mujassam etadi. Ushbu qadriyatlarni zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish yoshlarning axloqiy qarashlarini rivojlantirish va ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

Ma'naviy-axloqiy ta'lim-tarbiyani boshqarish — bu tarbiyaviy maqsadlarni belgilash, mazmunni rejalashtirish, pedagogik faoliyatni tashkil etish, jarayonni muvofiqlashtirish va natijalarni baholashga qaratilgan uzluksiz faoliyatdir. Ushbu jarayonda islomiy qadriyatlar boshqaruvning ma'naviy-axloqiy mezonlarini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Birinchidan, qadriyatlarga asoslangan maqsadli boshqaruv mexanizmini rivojlantirish zarur. Bunda ta'lim muassasasida tarbiyaviy ishlar faqat tadbirlar tashkil etish bilan cheklanib qolmasdan, o'quvchilarda halollik, adolat, sabr-toqat, mas'uliyat

va mehr-shafqat kabi fazilatlarni shakllantirishga yo'naltirilishi lozim. Har bir tarbiyaviy tadbir aniq maqsad, kutilayotgan natija va baholash mezonlariga ega bo'lishi maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, oila, ta'lim muassasasi va mahalla hamkorligini tizimli tashkil etish boshqaruv samaradorligini oshiruvchi muhim omildir. Yoshlarning ma'naviy kamoloti faqat ta'lim muassasasidagi faoliyat bilan belgilanmaydi. Shu sababli ota-onalar bilan muntazam muloqot, pedagogik maslahatlar, ma'naviy-ma'rifiy uchrashuvlar va ijtimoiy loyihalarni hamkorlikda tashkil etish muhimdir. Bunda barcha ishtirokchilarning vazifalari aniq belgilanishi va hamkorlik uzluksiz davom etishi kerak.

Uchinchidan, pedagoglarning ma'naviy-ma'rifiy va boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish talab etiladi. Pedagog o'quvchilarga axloqiy fazilatlarni tushuntirish bilan birga, o'zining muomalasi, adolatli munosabati va shaxsiy namunasi orqali ham tarbiyaviy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois pedagoglar uchun ma'naviy-axloqiy tarbiya metodikasi, nizolarni tinch yo'l bilan hal etish, o'quvchilar bilan samarali muloqot va tarbiyaviy faoliyatni rejalashtirishga doir seminar hamda malaka oshirish mashg'ulotlarini tashkil etish lozim.

To'rtinchidan, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish ma'naviy-axloqiy tarbiyaning ta'sirchanligini kuchaytirishi mumkin. Axloqiy vaziyatlarni tahlil qilish, hayotiy misollar asosida munozaralar tashkil etish, videomateriallar va interaktiv topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning mavzuga qiziqishini oshiradi. Bunda raqamli materiallarning ishonchliligi, yosh xususiyatlariga mosligi va inson qadr-qimmatini hurmat qilishi e'tiborga olinishi zarur.

Beshinchidan, tarbiyaviy faoliyat natijalarini monitoring qilish va tahlil etish mexanizmlarini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Bunda faqat o'tkazilgan tadbirlar sonini hisoblash bilan cheklanmasdan, o'quvchilarning jamoada o'zini tutishi, o'zaro hurmati, mas'uliyati, hamkorlik ko'nikmalari va nizolarni hal etish madaniyatidagi o'zgarishlarga e'tibor qaratish lozim. Baholash jarayoni kamsitish yoki jazolash vositasi emas, balki tarbiyaviy ishlarni yaxshilashga xizmat qilishi kerak.

Shu asosda ma'naviy-axloqiy ta'lim-tarbiyani boshqarishning quyidagi o'zaro bog'liq bosqichlarini taklif etish mumkin: maqsad va vazifalarni belgilash; tarbiyaviy faoliyatni rejalashtirish; oila, pedagog va jamoatchilik hamkorligini tashkil etish; tarbiyaviy usullarni amaliyotga joriy etish; natijalarni kuzatish va tahlil qilish; aniqlangan ehtiyojlar asosida faoliyatni takomillashtirish. Mazkur yondashuv boshqaruv jarayonining izchilligi va natijadorligini ta'minlashga yordam beradi.

Islomiy qadriyatlarni ta'lim-tarbiya jarayoniga tatbiq etishda ilmiylik, qonuniylik, ixtiyoriylik, bag'rikenglik va inson huquqlariga hurmat tamoyillariga amal qilish muhimdir. Bunday yondashuv qadriyatlarning tarbiyaviy imkoniyatlarini ochib berish bilan birga, ta'lim muhitida o'zaro hurmat va hamjihatlikni mustahkamlaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, islomiy qadriyatlar asosida ma'naviy-axloqiy ta'lim-tarbiyani boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yosh avlodning ma'naviy kamoloti va ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirishga xizmat qiladigan muhim pedagogik yo'nalishdir. Ushbu jarayonning samaradorligi maqsadli rejalashtirish, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi, oila va mahalla bilan hamkorlik, zamonaviy tarbiyaviy metodlardan foydalanish hamda natijalarni muntazam tahlil qilishga bog'liq.

Shu bois ta'lim muassasalarida qadriyatlarga asoslangan boshqaruv tizimini rivojlantirish, tarbiyaviy faoliyat uchun aniq mezonlarni belgilash va hamkorlik mexanizmlarini mustahkamlash maqsadga muvofiq. Natijada halollik, adolat, mehr-shafqat, bag'rikenglik va mas'uliyatni qadrlaydigan, ma'naviy yetuk shaxsni tarbiyalash uchun yanada samarali sharoit yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni. O'RQ-637, 2020-yil 23-sentabr.
3. Qur'oni karim. O'zbek tilidagi tarjima va tafsir nashri. (Foydalanilgan nashrning to'liq bibliografik ma'lumotlari ko'rsatiladi.)
4. Forobiy, Abu Nasr. Fozil odamlar shahri. (Foydalanilgan nashrning bibliografik ma'lumotlari ko'rsatiladi.)